

Н. Д. Крючкова,

м. Кам'янець-Подільський

ПРАЦІ С.О. СІРОПОЛКА У ВІДДІЛІ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті проаналізовано праці С.О. Сірополка, які є у фонді відділу рідкісних та цінних видань наукової бібліотеки, зокрема, «Завдання нової школи» і «Народні бібліотеки. Організація та техніка бібліотечного діла».

***Ключові слова:** С.О. Сірополко, народні бібліотеки, Кам'янець-Подільський державний український університет, бібліотека, бібліотечний фонд.*

Вивчення наукової спадщини не буде вичерпним без опрацювання опублікованих робіт.

Степан Онисимович Сірополко – відомий український просвітницький діяч, основоположник вітчизняного книгознавства та бібліотекознавства, бібліограф, редактор.

Праці С.О. Сірополка привертали увагу багатьох істориків, бібліотекознавців і бібліографів.

На жаль, існуюча джерельна база відділу рідкісних та цінних видань наукової бібліотеки не дає змогу повністю проаналізувати праці С.О. Сірополка.

Працю «Народні бібліотеки. Організація та техніка бібліотечного діла» детально вже проаналізовано у статтях О.М. Завльнюка, Т.І. Ківшар. Тому ця стаття присвячена висвітленню попередній і даній праці «Завдання нової школи».

Кам'янецька сторінка біографії відомого просвітянина і бібліотекознавця С.О. Сірополка звісно, позначена активною діяльністю в справі розбудови бібліотеки місцевого державного українського університету, вдосконалення її освітньо-наукових і культурологічних функцій. Поряд з цим він продовжував теоретичну і прикладну працю в царині української школи. Результати пошуку були викладені в його брошурі «Завдання нової школи», яку Подільська губерньська народна управа видала наприкінці 1919 р. (за основу було взято текст, надрукований автором у кількох числах станіславської газети «Республіка» за травень 1919 р.). Тоді ж він працював у складі комісії, яка виробила «Проект єдиної школи на Україні».

С.О. Сірополко був гарячим прихильником вивчення української мови у всіх школах України, незалежно від їх національного характеру. «Держава – писав він, повинна зробити всі заходи, щоб державну мову мали змогу вивчати всі ті меншості, які живуть у державі. Таким чином, виникає необхідність навчання державної мови в школах кожної національності, що перебуває в державі» [1].

Аналізуючи зміст статті, треба зазначити, що «Міністерство народної освіти зробили перший крок в напрямі відокремлення школи від релігії. А саме воно визнало навчання релігії необов'язковим предметом для учеників і лише обов'язковим для школи» [2].

«Другим теж поважним питанням стає шкільно-національне питання, яке надзвичайно ускладнене різними побічними умовами» [3], – зазначає автор.

«Що торкається питання про державну мову, – писав він, то при розв'язанню його потрібно різко розрізняти дві сторони цього питання – культурну і

політичну» [4]. Далі автор наголошує: «Згідно з цим поглядом з'їзд представників земств і міст, який відбувся в Києві в грудні 1917 р., прийняв таку постанову: «Українська мова вводиться в школах національних меншостей, починаючи з вищої початкової школи, але не обов'язкова для учеників» [5].

Серед колекції рідкісних видань у фондах наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка і праця С.О. Сірополка «Народні бібліотеки. Організація та техніка бібліотечного діла». Книга містить розділи, а саме:

- народні бібліотеки та значення;
- участь місцевого населення в бібліотечній справі;
- внутрішня організація бібліотеки;
- бібліотекар, його роль та обов'язки;
- техніка запису в бібліотечній справі;
- роль інтелігенції взагалі та народного вчителя, зокрема в бібліотечній справі;
- додаток. Звіт про діяльність бібліотеки;
- правила бібліотеки та інструкція бібліотекаріві.

У своїй праці С.О. Сірополко визначив основні засади організації бібліотечного обслуговування населення, виокремив принцип загальнодоступності бібліотек, безоплатності; наголосив, що фінансувати бібліотеки повинні місцеві органи влади та громадськість.

У книзі значна увага приділена бібліотеці, як суспільній установі, питанням матеріально-технічної бази, створенню довідково-бібліографічного апарату. Аналізуються принципи, методи та засоби комплектування бібліотеки, збереження бібліотечного фонду. Велику роль автор відводив бібліотекарям, які повинні володіти спеціальними знаннями, щоб надавати допомогу читачам у підборі необхідної літератури. С.О. Сірополко зазначив, що душею бібліотеки повинен стати бібліотекар. В аналізованій праці йому вдалося виокремити окремі складові бібліотеки, матеріально-технічну базу, книжковий фонд, бібліотекаря і читача.

У цій же праці йдеться про суспільне призначення бібліотеки. Значна увага звернена С.О. Сірополка на технологічні функції бібліотеки – обробка документів, класифікації та каталогізації, комплектуванні фондів, їх зберігання, обслуговування читачів. Особливого значення він надавав бібліотечній статистиці. У книзі вміщено різні форми для ведення бібліотечної статистики, що дозволяє характеризувати основні напрямки роботи бібліотеки.

Як видно, праці С.О. Сірополка стали рідкісними спеціальними виданнями у галузі бібліотекознавства та бібліографії.

Список використаних джерел:

1. Сірополко С.О. Завдання нової школи (Продовження) / С.О. Сірополко // Республіка. – 1919. – 10 травн. – Ч. 81. – С. 3.
2. Там само.
3. Там само.
4. Там само.
5. Там само.

В статье проанализировано работы С.О. Сирополка, которые есть в фонде отдела редких и ценных изданий научной библиотеки, в частности «Задания новой школы» и «Народные библиотеки. Организация и техника библиотечного дела».

Ключевые слова: С.О. Сирополко, народные библиотеки, Каменец-Подольский государственный украинский университет, библиотека, библиотечный фонд.

The article analyzes the works by S.O. Siropolka, namely «New school tasks» «National libraries. Organization and technology of library business» which are in the funds of the department of rare and valuable publications in scientific library.

Key words: S.O. Siropolka, national libraries, Kamyanets Podilskiy state Ukrainian university, library, library fund.

Отримано: 15.10.2012

УДК 02(477)(092):37(477)(092)

Ю. В. Телячий,
м. Хмельницький

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ХОЛОДНОГО В ДОСЛІДЖЕННЯХ С.О. СІРОПОЛКА

У статті здійснено характеристику культурно-освітньої діяльності Холодного П.І. (1876–1930 рр.), здійснена в дослідженнях Сірополка С.О. (1872–1959 рр.). Висвітлюється їх співпраця в галузі розбудови українського національно-культурного життя в роки революції (1917–1920) та в еміграційний період.

Ключові слова: Петро Холодний, Степан Сірополко, українська культура, освіта, мистецтво.

Холодний Петро Іванович (1876–1930 рр.) та Сірополко Степан Онисимович (1872–1959 рр.) – визначні українські громадські, культурно-освітні діячі, патріоти–інтелігенти, активні учасники революційних подій 1917–1920 рр., творці культурних цінностей в еміграції. Доля поєднала їх як місцем народження – Полтавщина – так і місцем смерті – за межами рідної землі (першого – в Польщі, другого – в Чехо-Словаччині) [9].

В радянський період (1920–1991 рр.), в зв'язку з ідеологічною заборонаю, про них в Україні нічого не говорилося, на краще ситуація змінилася після оголошення державного суверенітету й незалежності. Починаючи з 1991 р. діяльність цих двох діячів стає предметом вивчення вітчизняних дослідників: про них пишуть статті, на їх честь проводяться науково-практичні конференції, семінари, круглі столи, перевидаються монографії С. Сірополка та проходять виставки картин П. Холодного. Але, заради об'єктивності, варто вказати на те, що популяризація діяльності Степана Сірополка на науковому рівні відбувається більш активно, ніж Петра Холодного. (Підтвердженням цього є факт наявності дисертаційного дослідження Роксолани Кіри «Культурно-просвітницька діяльність та педагогічні погляди Степана Сірополка» (2001 р.) [5].

Не будемо детально зупинятися на внеску П.І. Холодного та С.О. Сірополка в скарбницю національних культурних цінностей (це простежується в ряді багатьох праць вітчизняних і зарубіжних авторів, які сьогодні є цілком доступними дослідникам, вважаючи за потрібне зробити аналіз культурно–освітньої діяльності Петра Холодного на підставі публіцистичної спадщини Степана Сірополка.

У силу життєвих обставин, активної професійної діяльності й мистецької творчості про П.І. Холодного залишили спогади його сучасники, люди з котрими він тісно співпрацював як в Україні так і в еміграції, займаючи відповідальні педагогічні, урядові посади від директора комерційної школи до міністра народної освіти УНР, організатора гуртка діячів українського мистецтва (Д. Антонович, М. Голубець, С. Гордінський, М. Драган, Й. Сліпий, М. Ковальський, Р. Лісов-